

**Goran Bašić**

## **Od favela do socijalnog stanovanja**

Način na koji je počelo raseljavanje sirotinjskog naselja pored „Belvila”, među kojima je veliki broj Roma raseljenih sa Kosova, posredno je obnovio raspravu o odnosu zakonitosti i pravičnosti. Naime, često citirana misao da je zakon mreža u koju se hvataju male ribe, a koju će lako razderati one moćne i veće, opominje generacije pravnika da rešenja kojima obezbeđuju formalnu legalnost svojih argumenata nisu uvek i najpravičnija. Nažalost, primer raseljavanja ovog naselja potvrđuje da formalno legalna odluka, neutemeljena u pravičnom nazoru, dovodi do problema koje je teško naknadno rešavati.

Nesporno je to da siromašni sugrađani iz nelegitimenih i nelegalnih naselja ne raspolažu čvrstim uporištima u pozitivno-pravnoj praksi kada zahtevaju od gradskih vlasti da im obezbede kakav-takav smeštaj svaki put kada se njihove čatrlje nađu na putu razvoja grada. Još manje su im dostupne institucije i vanpravni mehanizmi pomoću kojih bi se moglo sprečiti da se ljudi stihijski preseljavaju s jedne neuslovne, ali atraktivne lokacije na drugu manje uslovnu. Dakle, u njihovom slučaju, situacija je jasna – postoje odluke o rušenju, donet je urbanistički plan koji predviđa da na mestu njihovog nelegalnog naselja prođe saobraćajnica. Na prvi pogled, nema argumenta kojim bi se osporilo njihovo raseljavanje. Ako se, međutim, saglasimo s tim da je sve pomenuto nesporno, čemu onda raseljavanje uz pomoć bagera, čemu nezadovoljstvo, protesti, čemu podvajanje Beograđana na rasiste i, valjda, „multikulturaliste”?

Da li bi do svega ovoga došlo da su državne institucije odgovorno pristupile problemu rešavanja stanovanja siromašnih Roma i da su početkom decenije, kad je jasno predočeno da će nelegalna i nelegitimska naselja biti raseljena, našle način na koji bi to trebalo uraditi? Da li bi Beograđani, čekajući Univerzijadu, bili ponosni na to da su u svet poslali primer uspešnog raseljavanja sirotinjskih romskih naselja umesto ružnih slika plača dece i žena pred bagerima i kordonom policije? Očigledno da je mnogo toga propušteno i da nisu iskorišćena iskustva Beograda koji u svom sećanju čuva primere uspešnih raseljavanja siromašnih sugrađana. Primera radi, šezdesetih godina prošlog veka grad je, razvijajući se, premostio Savu, a sa današnjeg područja oko Mostara raselio je iz neurbane Jatagan male siromašne sugrađane čije je naselje bilo prepreka urbanističkom i saobraćajnom razvoju. Možda se toga trebalo blagovremeno prisetiti. Možda bi na vreme trebalo promisliti da li je u strategiji integracije Roma, koja je pripremana od 2002, a svečarski usvojena 8. aprila ove godine, sve dorečeno i predviđeno. Nadajmo se da su utvrđeni pravci rešavanja nagomilanih i teških problema siromaštva Roma i uključeni mehanizmi koji bi trebalo da preduprede eventualne rizike. Jer ukoliko je to izostalo pribojavam se da će problemi koji u ovom trenutku proizilaze iz siromaštva biti uzrok dubljeg društvenog nerazumevanja.

Većina Roma nadomak univerzitetskog naselja obrela se u Beogradu nakon kosovske golgote u kojoj su izgubili sve – imovinu, ma kolika da je ona bila, prosperitet i, često, identitet. Nastanili su se među Beograđanima očekujući, ako ne rešavanje problema, a ono bar osnovno da umesto u kartonskim favelama i čeprkanja po đubrištu ostvare smeštaj u prihvatnim centrima za raseljene u kojima bi imali kakvu-takvu šansu da se prehrane učestvujući u javnim radovima, obavljajući

sezonske poslove, da školuju decu, da sačekaju vreme kada će Srbija urediti pitanje socijalnog stanovanja, priznavanja identiteta ljudima koji nemaju lična dokumenta, najzad da ojača i sazri sposobna da solidarno raspodeli teret siromaštva. Deset godina nakon raseljavanja sa Kosova ne samo da se ne nazire rešenje makar jednog od problema sa kojima se svakodnevno suočavaju već se otvaraju novi koji iziskuju preko potrebnu institucionalnu mobilizaciju koja podrazumeva kako delotvorno rešavanje problema sistemskog siromaštva tako i problema ostvarivanja društvene integracije zasnovane na solidarnosti i pravičnosti